

Raden van Commissarissen baat bij Civil Society Committee

Terwijl de sector de samenleving dit voorjaar beterschap beloofde na de commissie Maas, dreigt banken nu door een ongeduldige AFM meer regulering. Ook de samenleving voelt dat je niet blind kunt gaan op het zelfreinigend vermogen van ondernemingen, gedragscodes, interne toezichthouders en commissies van wijzen ten spijt. Het is aan de sector om haar autonomie met innovatieve toezichtoplossingen veilig te stellen. Zoals een 'civil society committee' dat commissarissen bijstaat met 'second opinions' over maatschappelijke thema's. Een aanpak die maatschappelijk toezicht met een denktank - van sociologen, filosofen tot economen - versterkt.

Juist maatschappelijke ondernemingen moeten zonder extern toezicht hun 'fatsoensbroek' kunnen ophouden. Naar maatschappelijke maatstaven komt het 'pas-toe-of-leg-uit' principe van banken, corporaties of bijvoorbeeld zorginstellingen nog maar mondjesmaat uit de verf. Interne toezichthouders moeten daarom hun 'maatschappelijke toezichtrol' verscherpen.

Eurocommissaris Kroes meent dat banken niet de taal van het publiek spreken. Achterblijvend resultaat na aanbevelingen van commissies zoals Maas, brengt de geloofwaardigheid van bestuurders en toezichthouders in twijfel. Het risico dreigt dat de maatschappelijke functie van commissies devalueert en de samenleving commissiemoe raakt. Dat is jammer, want het bestuurlijk- en brancheinstrumentarium telt weinig andere mogelijkheden voor snel en effectief vertrouwensherstel. Ondernemingen moeten met hulp van interne toezichthouders haast maken. Daarvoor is een cultuuromslag nodig. De oud-bestuurder van ABN AMRO - Van der Meer Mohr - hield dit voorjaar nog een pleidooi voor vrijdenkende en niet bange commissarissen. Als tegenwicht voor old boys networks, bepleitte Het Nederlands Centrum van Directeuren zelfs meer discretionaire bevoegdheden.

In het huidige tijdsgewricht zijn commissarissen de maatschappelijke waakvlam, die aanslaat wanneer ondernemingszaken naar maatschappelijke normen niet deugen. De vraag is in hoeverre zij kunnen aanslaan, met de ultieme consequentie dat bestuurders 'bedrijfsnormen' bijstellen. Technische en transparante verslaglegging is misschien good governance winst van het afgelopen decennium, voor de samenleving is het vooralsnog onvoldoende. Zij verlangt beter gehoord te worden en kijkt naar bestuurlijk gedrag. Oud-voorzitter Willems van de Ondernemerskamer waarschuwde dit jaar bij zijn vertrek nog voor het belang van fatsoensnormen.

Door verweven belangen blijft het 'maatschappelijk toezicht' dun ijs. Er is een nieuwe toezichttraditie nodig met een waterdichte antennefunctie voor onderhuidse gevoelens en maatschappelijke verwachtingen. Voor deze verandering is een debat over onconventionele oplossingen nodig. Neem de tijdelijke of permanente invoering van een 'civil society committee'. Deze denkbeeldige en rijk geschakeerde denktank van gerenommeerde en invloedrijke filosofen, sociologen, voormalig rechters tot historici oordeelt op verzoek van individuele ondernemingen over vraagstukken met een sterke

maatschappelijke lading. De centrale belangen- of werkgeversorganisatie kan hierin het voortouw nemen. Gezien de vertrouwenscrises mogen ondernemingen zich in de zoektocht naar oplossingen niet afhankelijk maken van de nieuwe generatie bestuurders met een sterk maatschappelijk onderbuikgevoel. Die generatiewissel laat nog even op zich wachten, terwijl het tijdperk 'zacht toezicht' al in zicht is. Wat kan de huidige generatie met een civil society committee of andere maatregelen doen om dit tijdperk goed in te luiden en de crisis zonder verdere kleerscheuren door te komen?

Folkert Oosting